

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента, заслуженого юриста України Бондаря Сергія Олександровича – на дисертаційне дослідження Рунової Вікторії Вікторівни «Адміністративні процедури в діяльності господарських судів України», подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Об’єктивне та неупереджене здійснення господарськими судами правосуддя в господарських справах передбачає забезпечення їх незалежності та створення необхідних умов діяльності. Особлива роль у виконанні цих завдань належить нормам адміністративного права, внаслідок впливу яких господарські суди не тільки отримують статус суб’єкта цієї галузі права, а стають учасниками адміністративно-правових відносин, які є невід’ємною складовою діяльності органів держави, в тому числі і судів. На сьогоднішній день в діяльності господарських судів існує низка невирішених правових та організаційних проблем, переважна більшість з яких пов’язана із поступовим становленням системи господарського судочинства в Україні. Сказане стосується необхідності оптимізації структури господарських судів, покращення порядку реалізації адміністративних процедур, що мають місце в їх роботі, удосконалення їх взаємодії як між собою, так і з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськістю. Більш ефективним повинен бути контроль за діяльністю господарських судів. Необхідно переглянути завдання, функції та компетенцію господарських судів, деталізувати їх повноваження у сфері публічно-правових відносин. Виконання вищенаведених та багатьох інших завдань неможливе без посилення юридичних гарантій забезпечення діяльності господарських судів, удосконалення організаційних форм та процедур їх професійної діяльності. У зв’язку з цим виникає необхідність чіткого визначення змісту та порядку реалізації адміністративних процедур в діяльності господарських судів, як важливої частини управлінського процесу. Таким чином, необхідність удосконалення адміністративних процедур в діяльності господарських судів України, наявність прогалин у відповідному правовому

регулюванні та відсутність предметних досліджень цих проблем обумовлюють актуальність обраної теми.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до основних положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., а також у межах науково-дослідних тем навчально-наукового інституту права Сумського державного університету «Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення стабільності та безпеки суспільства» (номер державної реєстрації 0114V001904), «Шляхи оптимізації інститутів адміністративного та кримінального права на трудові та соціальні правовідносини населення України» (номер державної реєстрації 0113U007517).

Надане на рецензування дисертаційне дослідження є першою фундаментальною та комплексною роботою, присвяченою визначенню особливостей реалізації адміністративних процедур в діяльності господарських судів України, а також виробленню пропозицій щодо їх покращення. Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Здобувач використав численні праці фахівців у галузі філософії, теорії управління, загальної теорії держави і права, адміністративного права, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Нормативною основою дослідження є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, закони та підзаконні нормативно-правові акти, що визначають адміністративні процедури в діяльності господарських судів України. Інформаційну та емпіричну основу дисертації становлять узагальнення практики діяльності судів, довідкові видання, статистичні матеріали. У ході підготовки дисертації автором використано власний досвід роботи в судовій системі.

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на підставі аналізу норм Конституції України, міжнародних нормативно-правих актів, чинного законодавства України та проектів законів з досліджуваних питань, узагальнення практики реалізації адміністративних процедур в діяльності господарських судів України та узагальнення міжнародного досвіду визначити сутність та особливості адміністративних процедур у діяльності господарських судів України, а також шляхи їх удосконалення.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам МОН України.

Методологічною основою дослідження стали сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Їх застосування обумовлене системним підходом, що дало дисертанту можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем участі господарських судів в адміністративних правовідносинах.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є однією з перших спроб, з набуттям чинності нової редакції Закону України «Про судоустрій і статус суддів», комплексно, з використанням сучасних методів пізнання визначити сутність та особливості адміністративних процедур у діяльності господарських судів та виробити авторське бачення шляхів їх удосконалення. В результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Зокрема дисертантом уперше визначено поняття «адміністративно-правове забезпечення організації діяльності господарських судів як суб'єктів адміністративного права», під яким запропоновано розуміти сукупність адміністративних засобів та методів, що застосовуються суб'єктами, наділеними організаційно-розпорядчими

повноваженнями, з метою створення та забезпечення належних умов для ефективного відправлення господарського судочинства (с. 22).

Крім того, на особливу увагу заслуговують такі результати дослідження:

висновок про те, що значення адміністративних процедур в діяльності господарських судів полягає у тому, щоб: а) організаційно забезпечити діяльність господарських судів; б) забезпечити права, свободи і законні інтереси фізичних та юридичних осіб; в) утворити єдиний підхід/алгоритм дій уповноважених осіб господарського суду щодо прийняття управлінського рішення; г) забезпечити гласність діяльності господарських судів у ході прийняття та реалізації організаційно-розпорядчих чи управлінських рішень; г) надати можливість невідомим суб'єктам зрозуміти, в якому порядку вони можуть реалізувати своє право або яким чином буде здійснюватися контроль за виконанням покладених на них обов'язків; д) у встановленому законом порядку забезпечити примусове виконання рішень; е) забезпечити ефективність діяльності господарського суду у відповідності до міжнародних норм і стандартів (с. 48-49);

- виокремлені здобувачем особливості адміністративних правовідносин, що виникають під час реалізації правосуддя господарськими судами (с. 61-63);

- з'ясовані дисертантом ознаки установчих процедур у діяльності господарських судів, а саме: вони завжди пов'язані з розглядом і вирішенням питань у сфері формування (утворення, реорганізації, ліквідації) господарських судів; вони ґрунтуються на праві і тягнуть за собою настання юридичних наслідків; вони реалізуються тільки спеціально уповноваженими на це суб'єктами владних повноважень; результати установчих процедур завжди оформлюються у відповідних установчих документах, які закріплюють правовий статус господарських судів; особливий порядок реалізації установчих процедур пов'язаний із застосуванням спеціальних способів і засобів юридичної техніки (с. 127-128);

- висновок про те, що до внутрішньоорганізаційних адміністративних процедур в діяльності господарських судів належать: організація та здійснення кадрової роботи; нормотворчі процедури; процедури організаційного

забезпечення діяльності судів; процедури забезпечення діловодства та документообігу; адміністративні процедури, пов'язані з організацією фінансової роботи та матеріально-технічним забезпеченням; інформаційно-аналітичні процедури; контрольно-наглядові процедури; адміністративні процедури, пов'язані з розглядом пропозицій і заяв, що надходять від фізичних і юридичних осіб; адміністративні процедури, спрямовані на координацію і взаємодію структурних підрозділів, взаємодію з громадськістю та засобами масової інформації (с. 138-139);

- визначення адміністративно-правового статусу господарських судів як учасників адміністративних процедур, під яким варто розуміти сукупність адміністративно-правових характеристик, які визначають компетенцію та повноваження суду щодо порядку здійснення владно-розпорядчих, управлінських й організаційних дій, в результаті яких приймається рішення (акт) та які визначають його правове положення у взаємозв'язку з іншими суб'єктами адміністративно-правових відносин, врегульованих нормами адміністративного права (с. 144);

- пропозиції щодо можливості введення особливого порядку вирішення або перегляду значних комерційних суперечок в якості досудового врегулювання спорів в окремій судовій палаті, в роботі якої мали б право брати участь як судді, так і суб'єкти господарювання (с. 174-175);

- висновок щодо доцільності розробки та затвердження Положення «Про судову палату з медіації щодо вирішення господарських спорів», в якому закріпити правовий статус уповноважених осіб на розгляд та вирішення спорів, передбачити перелік справ, які розглядаються в порядку медіації, процедуру самої медіації, а також юридичну силу прийнятого рішення уповноважених осіб (с. 187-188).

У дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення та висновки.

Однак, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям

наукової дискусії і напрямами подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1. Потребує уточнення висновок здобувача про те, що адміністративно-правове забезпечення господарських судів як суб'єктів адміністративного права має два аспекти: 1) зовнішній, тобто управлінський вплив суб'єктів владних повноважень на систему господарських судів в цілому; 2) внутрішній, тобто здійснення організаційно-розпорядчої діяльності безпосередньо в системі самих господарських судів (с. 90). Натомість, адміністративно-правове забезпечення включає в себе не лише владний вплив, а й нормативно-правове регулювання.

2. Потребує додаткового обґрунтування доцільності розгляду в підрозділі 2.2. дисертаційного дослідження «Сутність та види юрисдикційних адміністративних процедур у діяльності господарських судів» провадження за позовними заявами підприємств та організацій, які звертаються до господарського суду за захистом своїх прав та охоронюваних законом інтересів (с. 110-119). Оскільки, дані процедури відносяться до господарської юрисдикції, а не адміністративної.

3. Запропонований дисертантом перелік установчих процедур (с. 124) варто доповнити такими процедурами, як формування судових палат та обрання делегатів в органи суддівського самоврядування.

4. Аналізуючи адміністративно-правовий статус учасників адміністративних процедур у діяльності господарських судів (с. 140-155), дисертантові доцільно було б більш детально охарактеризувати взаємозв'язки господарських судів з кожним із учасників досліджуваних правовідносин та їх взаємні права та обов'язки.

5. Досліджуючи адміністративно-правовий статус господарських судів як учасників адміністративних процедур (с. 142-144), здобувачеві варто було б визначити структурні елементи даної правової категорії.

Висловлені зауваження носять характер побажань та не можуть суттєво вплинути на загальну високу наукову цінність рецензованої роботи та позитивну оцінку проведеного автором дослідження.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: науково-дослідній роботі; правотворчості; навчальному процесі та практичній діяльності.

Основні положення дисертації відображені в авторефераті, публікаціях у наукових виданнях, а також оприлюднені на науково-практичних конференціях, що свідчить про ретельну роботу, проведену дисертантом в процесі наукового дослідження та його апробації.

Автореферат за змістом відповідає дисертаційній роботі, достатньою мірою відображає сутність і основні положення дисертації. Порушень щодо викладення матеріалу в дисертації та авторефераті не виявлено.

Вказане дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Адміністративні процедури в діяльності господарських судів України» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обгрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання — удосконалення адміністративних процедур в діяльності господарських судів в Україні. Виходячи із зазначеного, слід вказати, що дисертаційне дослідження повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та Порядку присудження наукових ступенів, а його автор — Рунова Вікторія Вікторівна — заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

суддя-спікер

Сумського окружного

адміністративного суду,

кандидат юридичних наук, доцент,

заслужений юрист України

С.О. Бондар